

Мирослава Романова,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Науковий керівник –
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри масової та міжнародної комунікації,
заступник декана факультету систем
і засобів масової комунікації з наукової роботи
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
Оксана Гудошник

МЕДІАТИЗАЦІЯ ВІЙНИ: ХРОНІКИ НАРАТИВНИХ ПІКІВ 2023 РОКУ

Медіатизація війни формує сучасну реальність, оскільки медіа не лише висвітлюють конфлікти, а й впливають на їх перебіг [1]. Інформаційний простір впливає на громадську думку, мобілізаційні процеси та реакцію міжнародної спільноти.

Наративи формують моральний стан суспільства та рівень політичної підтримки. D. Ciurjak вказує, що сторони конфлікту використовують наративи для конструювання реальності [4]. В українському дискурсі домінують теми стійкості та боротьби за незалежність, тоді як російська пропаганда виправдовує «спеціальну операцію». Соціальні мережі та традиційні медіа є основними каналами поширення цих стратегій.

Кризовий наратив пояснює причини конфлікту та шляхи його розв'язання. Н. Стеблина підкреслює, що цей наратив сприяє збереженню суспільної єдності [3]. В умовах інформаційного протистояння політичні актори повинні контролювати інформаційний потік для забезпечення домінування власного наративу.

Медіанаративи також відіграють роль у формуванні національної ідентичності; інформаційні стратегії сприяють консолідації суспільства та зміцненню національної пам'яті [2]. Героїчні, трагічні, міфологізовані мотиви допомагають українцям осмислити війну та підтримувати єдність. Яскравим прикладом є наративи про «кіборгів» та оборонців Азовсталі, які стали символами мужності та незламності українського народу.

Медіатизація війни не лише формує суспільні наративи, а й впливає на сприйняття резонансних подій. У 2023 році наративи змінилися від мобілізаційних меседжів 2022 року до кризових дискурсів, з акцентуванням на внутрішніх політичних, соціальних проблемах країни. Серед дискусійних

питань внутрішнього життя українців під час війни у 2023 році ми виділили два ускладнених наративи: мовне питання та корупційний скандал.

Мовне питання завжди було актуальним, а під час війни стало ще важливішим, адже мова – це не тільки спосіб спілкування, а й частина національної ідентичності. Саме ці теми найбільше обговорюються в медіа, впливають на громадську думку та часто стають причиною важливих рішень у політиці й суспільному житті.

Початок. Ефір програми «Рандеву з Яніною Соколовою» за участі Ірини Фаріон став відправною точкою для формування мовного наративу в інформаційному просторі (5 Канал, 05.11.2023). Його реалізація охопила кілька рівнів: обговорення, протистояння та політизацію; досліджено 118 медіареакцій.

Розгортання наративу. Обговорення: висловлювання І. Фаріон щодо російськомовних військових в ефірі програми «Рандеву з Яніною Соколовою» (5 канал, 05.11.2023); перші публічні реакції, медіаобговорення, соцмережі (Telegram, Facebook, Instagram) (ТСН, Суспільне, Букви, 06.11.2023); інтерв'ю Я. Соколової після скандалу (Радіо NV, 08.11.2023); коментар М. Подоляка, який надав ситуації подальшого розголосу (24 канал, 13.11.2023).

Протистояння: військовослужбовець М. Жорін закликає поліцію вжити заходів щодо І. Фаріон (Главком, 06.11.2023); масове висловлювання військових, як на підтримку, так і з критикою (ТСН, Букви, Уніан, 06.11.2023); звернення студентів Львівської політехніки до правоохоронців щодо висловлювань І. Фаріон (Українська правда, 07.11.2023); студентські акції протесту (Суспільне, 14.11.2023).

Політизація: заклик народного депутата Є. Чернева до СБУ перевірити висловлювання І. Фаріон (Суспільне, 06.11.2023); звернення журналістів Суспільного до МОН (Суспільне, 07.11.2023); – різка критика з боку народної депутатки Т. Ташевої (Укрінформ, 13.11.2023); – звернення нардепа Р. Лозинського до СБУ перевірити висловлювання І. Фаріон (ВВС, 14.11.2023); звернення І. Фаріон до Президента, Головнокомандувача та Міністра оборони – залишені без відповіді (Українська правда, 14.11.2023).

Низхідна наративу: відкриття справи СБУ (NV, 15.11.2023); міністр освіти О. Лісовий підтверджує звільнення І. Фаріон з Львівської політехніки (NV, 15.11.2023).

Корупційні наративи створюють і підтримують систему незаконних зв'язків, які дозволяють маніпулювати громадською думкою та зловживати владою на свою користь.

Початок: новина про затримання В. Князева, голови Верховного Суду, за отримання хабаря в розмірі 105 тис. доларів (Українська правда, 15.05.2023); перші дані, матеріали прослуховування НАБУ (Суспільне, 16.05.2023); обшуки у 18 суддів Верховного Суду (Дзеркало тижня, 16.05.2023).

Розгортання наративу. Обговорення: з'являються нові деталі розслідування, які підтверджують причетність адвоката О. Горецького та бізнесмена К. Жеваго, останній вказує на ширші масштаби корупційної схеми (Економічна правда, 16.05.2023); прослуховування НАБУ виявляє нові докази корупційних зв'язків між фігурантами (Суспільне, 16.05.2023); коментар Д. Луспеника, секретаря пленуму ВС: «Це чорний день для правосуддя», підкреслюючи кризу довіри до судової системи (24 канал, 16.05.2023).

Політизація: В. Князев звільнений з посади за результатами голосування у Верховному Суді, що стало важливим кроком у боротьбі з корупцією в судовій системі (Українська правда, 16.05.2023); К. Жеваго коментує ситуацію, заперечуючи свою причетність до події і підозрюючи маніпуляції з боку правоохоронних органів (Економічна правда, 16.05.2023); адвокатське об'єднання також фігурує в цій справі, що підсилює припущення про складну корупційну мережу (Стопкор, 16.05.2023); ексдепутат К. Горбуров стає новим фігурантом справи, ймовірно, має зв'язки з адвокатом О. Горецьким (НікВесті, 16.05.2023).

Реакція: політолог В. Кулик припускає, що корупційна схема може бути пов'язана з олігархом І. Коломойським, що вказує на політичний контекст цієї справи (Апостроф, 16.05.2023). Також лунають звинувачення в можливій політичній атаці з боку Банкової, що підриває стабільність судової системи; В. Князев заявляє, що став жертвою політичних сил, які маніпулюють судовою системою заради власних інтересів, додаючи політичний підтекст до скандалу (Главком, 18.05.2023).

Низхідна наративу: К. Жеваго продовжує заперечувати свою причетність до корупційної схеми, стверджуючи, що не знає В. Князева та О. Горецького, тим самим намагаючись дистанціюватися від справи (Українська правда, 24.05.2023); С. Кравченко, новий голова Верховного Суду, обіцяє реформувати судову систему, щоб уникнути повторення таких скандалів у майбутньому (Укрінформ, 26.05.2023).

Впродовж наративного піка зафіксовано близько 65 медіареакцій.

Принципова відмінність між цими наративами полягає в тому, що мовний наратив зосереджений на питаннях мови та національної

ідентичності, а корупційний наратив – на боротьбі з корупцією в судовій системі і політичних маніпуляціях. Обидва наративи містять негативні елементи, що призводять до загострення соціальних і політичних конфліктів, перетворюючи їх на каталізatori суспільних розбіжностей.

Список використаної літератури

1. Hudoshnyk O., Bucharska I. Медіатизація війни у фокусі наукових теорій та аналітичних практик. *Communications and Communicative Technologies*. 2024. № 24. С. 78–90. <https://doi.org/10.15421/292409>
2. Мицюк М. Типологія та функції сучасних медійних наративів російсько-української війни. *Folia Philologica*. 2024. № 7. С. 30–38. <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/7/4>
3. Стеблина Н. А. Конструювання кризового наративу в українських медіа під час повномасштабного вторгнення рф. *Політичне життя*. 2022. С. 105–112.
4. Ciuriak D. The Role of Social Media in Russia's War on Ukraine. 2022. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4078863>